

Kazimiero Jauniaus „Dvasiškosios iškalbos“ stiliaus samprata

REGINA KOŽENIAUSKIENĖ

Vilniaus universitetas, Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius

El. paštas: regina.kozeniauskiene@flf.vu.lt

Šiame straipsnyje teigiama, kad Kazimieras Jaunius, remdamasis graikų ir lotynų kalbų bei klasikinės literatūros studijomis, pirmasis spausdintu lietuvišku žodžiu logiškai ir motyvuotai išdėstė iškalbos stiliaus sampratą, aprašė sistemingą stiliaus reikalavimų visumą, nurodė stiliaus teigiamybes ir būdinguosius trūkumus, suprantamai apibrėžė, koks kalbėtojas yra geras. Nors Kazimiero Jauniaus veikalas „Dvasiškoji iškalba“ iki šiol nėra susilaukęs rimtesnio aptarimo, jis, be abejo, galėjo turėti įtaką po jo rašiusiems lietuvių stilistams K. Bizauskui ir M. Gustaičiui. Tais laikais tie patys vadovėliai lietuvių kalba buvo rašomi ir vidurinių mokyklų, ir kunigų seminarijų auklėtiniais, iš tų pačių vadovėlių ir mokytasi. O ir šių laikų stilistai bei retorikos mokslo specialistai, ypač dvasinės iškalbos knygų autoriai, remdamiesi turiningai ir aiškiai išdėstytais Kazimiero Jauniaus iškalbos stiliaus reikalavimais, galės iš dalies revizuoti ir papildyti savo veikaluose pateikiamą stiliaus kultūros sampratą. Kalbos turinio rimtumas, aiškumas, saikingas stiliaus grožis, gyvas įtaigumas ir nuosaikus jausmingumas – iki šiolei vertintini iškalbos stiliaus bruožai. Iš Kazimiero Jauniaus taip pat galima pasimokyti, kokio stiliaus reikia vengti visiems be išimties oratoriams. Ypač originalus ir šiais laikais aktualus būtų Kazimiero Jauniaus iškeltos iškalbos tuštumo (lot. *vanitas*), kaip didelės stiliaus ydos, įtraukimas į stiliaus trūkumų sąrašą.

Raktažodžiai: dvasiškoji iškalba, homiletika, pamokslas, stiliaus reikalavimai (kalbos taisyklingumas, aiškumas, konkretumas, glaustumas, gyvumas, jausmingumas), stiliaus trūkumai (kalbos neaiškumas, kalbos tuštumas, per didelis išgražinimas, per didelis kalbos prastumas)

IVADAS

Kalbininkas Kazimieras Jaunius (1848–1908), baigęs klasikinę gimnaziją Kaune „su dviem antikinėmis graikų ir lotynų kalbomis“¹, mokydamasis Kauno kunigų seminarijoje klausėsi A. Baranausko lietuvių kalbos ir „Homiletikos, arba Mokslo šventosios iškalbos“ paskaitų. Vėliau po studijų Dvasinėje katalikų akademijoje S. Peterburge, kur pagilino senąsias

¹ Žr. Vincentas Drotvinas, Vladas Grinaveckis, *Kalbininkas Kazimieras Jaunius*, Vilnius: Mintis, 1970, p. 6.